

Bosatlas van het cultureel erfgoed *bevat schat aan informatie*

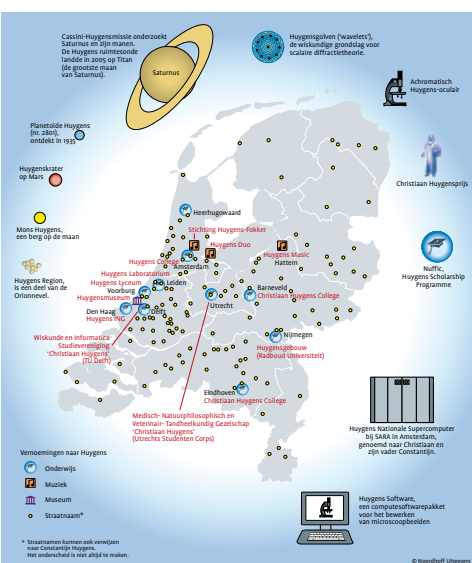
**Volkenkundige en
openluchtmusea in
Nederland. Kaart uit
de Bosatlas van het
Cultureel Erfgoed
van Noordhoff
Uitgevers.**

Noordhoff is er met *De Bosatlas van het cultureel erfgoed* weer in geslaagd om een prachtig product te maken. Het moet voor de uitgeverij een prettig idee zijn dat wanneer ze een fraai, groot en toch wel duur product maakt, het met de verkoop gegarandeerd snor zit. Eerdere, vergelijkbare producties haalden oplagen van 18.000 (*De Bosatlas van Fryslân*) tot 75.000 (*De Bosatlas van Nederland*).

geregeerd, geloofd, gestudeerd en gefeest?’ In deze zeven aspecten kunnen de verschillende thema’s worden gelezen, die in de vele hoofdstukken zijn uitgewerkt.

Naar de aard van een atlas ligt de focus op wat in het landschap zichtbaar is. Dat wil niet zeggen dat de atlas minder (permanent) zichtbare zaken als carnaval, adellijke titels van het huis Oranje-Nassau, drankmerken en nautische evenementen niet in kaarten weet uit te drukken. Het wil wel zeggen dat de nadruk ligt op het zichtbare, gebouwde erfgoed. De atlas heeft niet de pretentie volledig te zijn, maar wil wel representatief zijn. Ieder hoofdstuk heeft eenzelfde opzet. Het opent op een beproefde manier, met een luchtfoto van Karel Tomeï. Vervolgens schetst een inleiding wat op de volgende vijftien tot twintig pagina's aan bod komt. Iedere dubbele pagina die volgt, opent met een foto van een kenmerkend object. In kaart, statistiek en beeld worden aspecten van bijvoorbeeld het voortgezet onderwijs geschetst. De spreiding van bijbehorende erfgoedobjecten – meestal rijks-

monumenten – sluit de dubbele pagina af. Per hoofdstuk zijn er vijf tot zeven van zulke *spreads*, vaak gevolgd door twee pagina's met foto's met toelichting van voorbeelden van het behandelde onderwerp. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een opsomming (en een beeld van de ruimtelijke spreiding over Nederland) van de vijftig meest markante monumenten en musea passend bij het onderwerp. Een voorbeeld: het hoofdstuk *Verkeer en vervoer*. Na de luchtfoto van de Rotterdamse Koningshavenbrug, ofwel 'De Hef', volgen pagina's over binnenvaart, zeevaart en zeehavens, trein en tram, foto's van markante wegen, stations en andere gebouwen die met transport te maken hebben. Het deel over de binnenvaart opent met een foto van rolpalen bij Zuidwolde, ooit in gebruik bij de trekvaart. Ernaast staat een kaart met trekvaarten uit de Gouden Eeuw. Verderop zien we kaarten met de 27 'rijksmonumentale' vuurtorens, de spoorinfrastructuur en de autosnelwegen. De informatiedichtheid is enorm en de bijbehorende teksten getuigen van de ook bij de andere atlassen zo kenmerkende realiteitszin.

Het voorbeeld laat ook een minpuntje van deze atlas zien: hij kan soms niet los worden gezien van eerdere Bosatlassen. Zo staan in *De Bosatlas van Nederland* enkele pagina's over *Mainport Schiphol*. Opname van kaarten over de Nederlandse luchtvaart in deze cultuuratlas zou een herhaling van zetten zijn en dus ontbreken ze. Toch is juist de eerder gemaakte atlas een van de belangrijkste bronnen voor dit nieuwe boek.

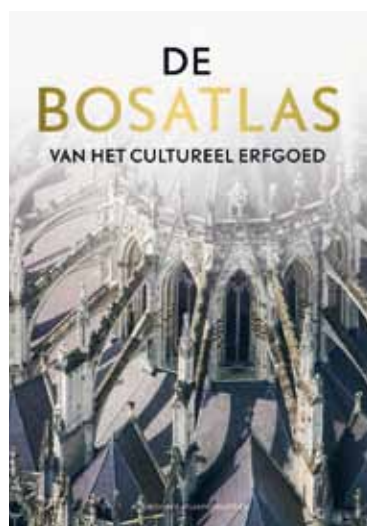
OBJECTEN NA 1970 ONTBREKEN

Dé belangrijkste bron lijkt echter de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de vele medewerkers van deze dienst. In de kernvraag van de atlas wordt gerept over 'voorouders'. Mogelijk verklaart dat het vrijwel ontbreken van toch ook cultureel bepalende zaken van na 1970. Dat dit soort objecten niet terugkomen in de kaarten met rijksmonumenten is logisch, maar om nu vrijwel geen aandacht te besteden aan bijvoorbeeld beeldbepalende gebouwen zoals 'de schoen' van ING op de Zuidas of het hoofdkantoor van de Gasunie in Groningen, vind ik een gemis. Wat de atlas duidelijk laat zien, is de grote invloed van de naoor-

logse ruilverkavelingen. Het Nederlandse landschap is op omvangrijke schaal rechtgetrokken, iets wat de laatste decennia met veel moeite deels weer ongedaan wordt gemaakt. Wat ook zichtbaar is, is hoe dankbaar wij de enkele tientallen personen moeten zijn die – eigenlijk pas vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw – op de bres hebben gestaan voor het behoud van industrieel erfgoed. Waar het nu heel normaal is dat eerst wordt gekeken naar mogelijk hergebruik van negentiende- en begin twintigste-eeuwse gebouwen, was voor die tijd vrijwel altijd de sloopkogel het lot van in onbruik geraakte bedrijfspanden. Het voorlaatste hoofdstuk bestaat uit kaarten van 25 steden met erfgoed per stad. Er moeten hier prachtige cultuurhistorische wandelingen uit te halen zijn.

'OM NU VRIJWEL GEEN AANDACHT TE BESTEDEN AAN BIJVOORBEELD BEELDBEPALENDE GEBOUWEN ZOALS 'DE SCHOEN' VAN ING OP DE ZUIDAS OF HET HOOFDKANTOOR VAN DE GASUNIE IN GRONINGEN. VIND IK EEN GEMIS'

Zo kan deze atlas dienen als een soort toeristische gids om leerlingen op verantwoorde wijze de eigen omgeving in te sturen. Het is zoals in de inleiding van het hoofdstuk *Herdenken* wordt gezegd: 'Voor wie er oog voor heeft, zijn de Nederlandse steden en landschappen inmiddels één groot geschiedenisboek.' *De Bosatlas van het cultureel erfgoed* is bij het onderkennen van dat gegeven een waardevol hulpmiddel. ■

DE BOSATLAS VAN HET CULTUREEL ERFGOED

E. Beukers, e.a. (red.) (Noordhoff Atlasproducties, Groningen 2014), 416 blz., € 119,95

**Vernoemingen naar
Christiaan Huygens.
Kaart uit de Bosatlas
van het Cultureel
Erfgoed, Noordhoff
Uitgevers.**